

MEMORIA BĂRĂGANULUI ÎN DOCUMENTE DE ARHIVĂ CĂLĂRĂȘENE: DISLOCĂRILE DIN BANAT

Nicoleta-Luiza ILIE*
Leonard ILIE**

Abstract: Călărași Archive Documents in the Memory of Bărăgan: Banat Dislocations

In June 1951 one of the most cruel communist action in history took place, which marked lives and destroyed fates. Dislocations in Banat area changed the history of some places and made the artificial coming out of some settlements during a period when it was thought that the determination phase of human settlements came to an end. The population deported to the Bărăgan arid area field counted almost 10.000 human beings, brought in wagons and with unmarked destination in their consciousness. People from Banat had been deported, at night, near the localities Dâlga, Cacomeanca, Pietroiu, Borcea, Dragalina and Gâldau from the former Ialomița county current along the perimeter of Calarași county. The communities of people deported had been located on the perimeter of these villages, new establishments being settled, such as: Roseții Noi – became Olaru, Dragalina Noua – Dropia, Dâlga Noua – became Pelinu , Cacomeanca Noua – became Ezeru, Jegalia Noua – became Salcami, Borcea Noua – became Pelicanu, and Pietroiu Nou – later named Movila Gâldăului. A new life began for these people, new pages of their lives were written, new fates were marked. The calvary lasted until the summer of 1955, when domiciliary restrictions had been annulled. The tragedy was not finished. After arriving back home, to Banat, most of the people found out that they did not actually belong to those places and they had become strangers to their native places; the houses – their native roots – had been either nationalized, or demolished, for the abandon reason. Some of them, resigned, returned to the gulag marked by the communists; others went on fighting to regain their lost destiny.

* Arhivist, Serviciul Județean Călărași al Arhivelor Naționale.

** Profesor de istorie, Școala “Nicolae Titulescu” Călărași.

This material is based on documentary proofs found in the archives of Călărași and here and there contains evocations of people who lived these tragedies during the communist regime.

Keywords: *deported people, dislocation, Bărăgan, Banat, communism, documents, population.*

Una din caracteristicile sistemului totalitar comunist a fost controlul asupra întregii societăți, iar ca orice regim totalitar care suprima sau „reeducă” orice formă de contestare a sa, și regimul comunist și-a organizat propriul sistem concentraționar. Din 1948, represiunea și teroarea sunt folosite împotriva oricărui opozant real sau imaginar. Sub diverse acuzații de trădare, sabotaj, colaborare cu statele străine occidentale, au fost înscenate procese politice încheiate cu ani grei de închisoare sau în lagăre de muncă.

Pe harta gulagului românesc, Bărăganul a rămas locul unde avea să se petreacă o dramă a mii de oameni dislocați din locurile de baștină în plină zonă aridă a Bărăganului. Fenomenul deportărilor a fost practicat îndeosebi în Rusia țaristă, ca apoi să fie preluat de către bolșevici și, prin intermediul lor, să fie extins în țările Estului comunist. Dislocările din vara anului 1951 își au locul într-un context mai larg, ce depășește granițele României. Tendința de sovietizare a României și sfera relațiilor sovieto-iugoslave în „lagărul socialist”, la care se adaugă sfera relațiilor internaționale marcate de „războiul rece”, au determinat o serie de evenimente indirecte care au dus la pronunțarea „sentinței” asupra destinului locuitorilor din zona de graniță cu Iugoslavia.

Astfel, începând cu anul 1948, Iugoslavia încearcă o delimitare a relațiilor politice cu Uniunea Sovietică, cu toate că liderul iugoslav I.B.Tito fusese inițial adeptul politicii lui Stalin. Era primul lider comunist format la școala Cominternului care se „revolta” împotriva sistemului impus de Moscova și contesta autoritatea acesteia. Tito cerea un statut politic independent și a elaborat în acest sens un sistem ideologic propriu care trasa „calea iugoslavă spre socialism” (titotismul - *n.n.*).

Acesta a fost motivul pentru care Moscova a trasat României, ca sarcină, apărarea frontierelor de „clica trădătoare titoistă”, soluția găsită fiind dislocarea unei părți a populației din Banat, zonă aflată la granița cu Iugoslavia. Noul context internațional se suprapunea peste „dezvoltarea internă” a României, aflată în plin proces de colectivizare agricolă. Inițiativa comuniștilor de constituire a gospodăriilor agricole s-a lovit de bariera populației care nu accepta regimul restrictiv al proprietății. Istoria a demonstrat de nenumărate ori

că orice ideologie restrictivă este acceptată de mase cu condiția păstrării siguranței financiare și a proprietății în general. Sistemul comunist a învățat numai parțial lecția istoriei și a preluat fragmentat ideologia egalității în drepturi transferând-o și în domeniul proprietății, unde s-a lansat ideea egalității tuturor și eliminarea clasificărilor sociale „discriminatorii”. În zona de sud-vest a țării a fost cea mai dură „aplicație” a acestei ideologii, unde rezistența unei părți a populației a constituit o „acoperire” perfectă în motivația dislocării populației.

O informare a comitetului de partid al Regiunii Timișoara conținea motivul care a declanșat cruda acțiune: „Regiunea noastră fiind în frontieră cu cel mai mârșav dușman și asasin Tito, prezintă asemenea condiții de manifestare a ascuțimii luptei de clasă mult variate și care cer o îndârjită luptă pentru dezvoltarea vigilenței”¹. Vara anului 1951, în care autoritățile comuniste au început acțiunea de dislocare a populației din zona de frontieră cu Iugoslavia, a rămas în memoria bănătenilor și a Bărăganului, pentru totdeauna.

Deoarece Decretul 83/1949, privind reforma agrară, nu prevăzuse măsura dislocării și fixării domiciliului obligatoriu și cum mulți dintre cei ridicați din locuințe au contestat-o, s-a emis H.C.M. nr. 1154 din 26 octombrie 1950. Potrivit dispozițiilor articolului 2, în centrele aglomerate se puteau stabili doar „angajații organelor și instituțiilor de stat, întreprinderilor și organizațiilor cooperatiste și a celor cu caracter obștesc, militarii de carieră mutați în interes de serviciu, precum și soții, descendenții persoanelor mai sus arătate”². Centrele aglomerate nominalizate de H.C.M erau: București, cu o rază de 20 km în jurul orașului, Brașov, Ploiești, Cluj, Oradea, Timișoara, Reșița, Hunedoara, Cugir, Constanța, Galați, Iași. Interdicția avea în vedere și regiunile de la graniță. Zona vizată era frontiera cu Iugoslavia, pe o rază de 25 km și restul frontierei pe o adâncime de 7 km. La 15 martie 1951, apare o nouă reglementare prin care se ratifică fixarea domiciliului obligatoriu pentru dislocați³, specificându-se totodată și categoriile sociale ce se dislocau: foști exploataitori (moșieri, industriași, chiaburi), cei care au făcut parte din trupele

¹ Viorel Marineasa, Daniel Vighi, *Rusalii '51. Fragmente din deportarea în Bărăgan*, Timișoara, Editura Marineasa, 1994, p. 189.

² Colecția de Legi și Decrete, perioada 1950-1951.

³ H.C.M. nr. 1154 din 26 octombrie 1950 a fost modificat prin H.C.M. nr. 344 din 15 martie 1951, prin care Ministerul Afacerilor Interne putea dispune, prin decizie, “mutarea din centrele aglomerate a oricărei persoane care nu-și justifică prezența în aceste centre, precum și mutarea din acea localitate a persoanelor care prin manifestările lor față de poporul muncitor dăunează construirii socialismului în Republica Populară Română. Celor mutați li se vor putea stabili domiciliul obligatoriu în localitate”.

germane S.S. și organizația paramilitară T.O.D.T., membri ai Partidului Național Socialist German, conducătorii Grupului Etnic German și ai organizațiilor fasciste de tineret precum și cei care au fugit cu trupele germane și s-au întors, membri ai organizațiilor legionare, cei care au fost condamnați pentru activitate contra-revoluționară, familiile acestora, precum și cei ce le-au acordat sprijin material sau moral, foști contrabandiști, gazde și călăuze pentru trecerea frauduloasă a frontierei, naționaliști, sârbi, germani, maghiari, cetățeni fugiți de regimul sovietic și alte categorii.

Conform statisticilor, numărul persoanelor care au fost dislocate din Banat în câmpia aridă a Bărăganului se ridică la cifra de aproximativ 40.320⁴. Toți aceștia proveneau din cele 12 raioane ale actualelor județe Timiș, Caraș-Severin, Mehedinți, și anume: Sânicolau-Mare, Timișoara, Deta, Oravița, Reșița, Moldova-Nouă, Almaj, Turnu-Severin, Strehaia, Baia de Aramă, Vânju-Mare, Plenița⁵.

În perioada 18-22 iunie 1951, regionalele C.F.R. Timișoara și Craiova au participat la operațiunile de dislocare cu 56 de trenuri alcătuite din 2.962 vagoane⁶, care au urmat rutele Timișoara-Lugoj-Ilia-Caransebeș-Orșova și Arad-Ilia-Simeria. Destinația era zona de sud-est a țării, către localitățile Bărăganu, Dâlga, Ciulnița, Călărași, Mărculești, Fetești, Andrășești, Perieți, Bucu, Lunca Dunării, Vădeiu, Frumușița, Dudești, Urleasca.

În arhivele călărășene se regăsesc informații complete privind deportările în comunele Roseți, Dâlga, Cacomeanca, Pietroiu, Borcea, Dragalina și Gâldău. În raza acestor comune au fost așezate comunitățile de deportați, formându-se noi sate, astfel: Roseții Noi – devenit Olaru, Dragalina Nouă – Dropia, Dâlga Nouă – devenit Pelinu, Cacomeanca Nouă – devenit Ezeru, Jegalia Nouă – devenit Salcâmi, Borcea Nouă – devenit Pelicanu și Pietroiu Nou – denumit ulterior Movila Gâldăului⁷. Deci 7 comune compacte, formate doar din persoanele dislocate. Ajunși în plin câmp, sub cerul liber, pentru acești oameni începea calvarul. Înainte de a trece la enumerarea problemelor cu care s-au confruntat noii sosiți în Bărăgan, ne vom opri puțin asupra cifrelor menționate în documente, cu privire la numărul acestora. Se va observa diversitatea informațiilor pentru același sat format și diferențele de cifre privind numărul și etnia populației sosite aici.

⁴ Viorel Marineasa, Daniel Vighi, *op. cit.*, p. 195.

⁵ Cuprindeau un total de 172 de localități.

⁶ Ion Bălan, *Regimul concentraționar din România. 1945-1964.*, București, Editura Academia Civică, 2000, p. 142.

⁷ Denumirile localităților au fost fixate în anul 1952.

Astfel, într-una din primele situații⁸, întocmită la 26 iunie 1951, numărul strămutărilor pentru fiecare comună era următorul : G.A.S. Jegălia – 686 familii, cu 1.999 membri, G.A.S. Cacomeanca – 599 familii cu 1.994 membri, G.A.S. Dragalina – 419 familii cu 1.304 membri, G.A.S. Pelicanu – 400 familii cu 1.140 membri, G.A.S. Pelinu – 555 familii cu 2.004 membri și G.A.S. Pietroiu – 420 familii ai căror membri erau în curs de înregistrare la data întocmirii situației. După cum se observă, la început nici nu era vorba de alcătuirea unor localități, ci doar a unor constituirii agricole în raza comunei de deportare. Din partea Sfatului Popular regional și a raioanelor a fost trimis câte un delegat pe locul care a fost stabilit pentru organizarea comunei și câte un delegat la gările de descărcare (Călărași, Ciulnița, Fetești, Bărăganul, Bucu și Perieți), care la sosirea trenurilor primeau de la comandanții de miliție numărul familiilor și al membrilor pe care îl transmiteau regiunii. De la sosirea primelor familii strămutate și până la organizarea comisiei regionale și a comisiilor comunale, îndrumarea operațiunilor necesare așezării comunei a fost trecută de către Sfatul Regional sub îndrumarea partidului⁹.

Se pare că autoritățile au fost depășite de situație, dat fiind diversitatea informațiilor privind cifrele pentru aceeași zonă de deportare. Statisticile întocmite de Comitetele provizorii ale unor comune, diferă de cifrele „oficiale”. Astfel, la 30 iulie 1951, în comuna Olaru erau înregistrate ca fiind necesar un număr de 223 case¹⁰, în timp ce la Comitetul Regional Ialomița se comunica un necesar de 650 case¹¹. În comuna Ezerul, erau planificate a se construi 400 de case pentru 402 familii¹², în timp ce în anul 1953 se raporta ca în comună sosiseră 418 familii¹³. În comuna Pelicanu, la 27 iulie 1951 se raporta un număr de 555 familii strămutate, totalizând 1950 suflete¹⁴, în timp ce numărul caselor necesare se încadra în jurul cifrei de 500¹⁵. În comuna Jegălia nouă (Salcâmi), situația raportată era și mai ciudată. Dacă numărul raportat al populației sosite în comună era de aproximativ 700 de familii, în

⁸ Serviciul Județean Călărași al Arhivelor Naționale, fond Comitetul regional P.C.R. Ialomița, dos. 80/1951, f. 34 – 35.

⁹ *Ibidem*, f. 34.

¹⁰ *Idem*, fond Sfatul popular al comunei Olaru, dos. 5/1951, f. 195.

¹¹ *Idem*, fond Comitet regional P.C.R. Ialomița, dos. 80/1951, f. 203.

¹² *Ibidem*, f. 245.

¹³ *Idem*, fond Sfatul popular al comunei Ezerul, dos. 22/1953, f. 1.

¹⁴ *Idem*, fond Comitet regional P.C.R. Ialomița, dos. 80/1950, f. 90.

¹⁵ *Ibidem*.

schimb, casele executate se situau în jurul cifrei de 500, din care numai 34 de case erau locuite¹⁶. Și exemplele ar putea continua.

Disperarea băănătenilor, deveniți peste noapte munteni, nu se poate descrie în cuvinte. Nesiguranța zilei de mâine și spaima că oricând pot fi luați și duși în oricare alt colț al țării a determinat o împotrivire și o înverșunare contra agenților care îi supravegheau, creându-se stări de tensiune în rândul dislocaților. Circulau zvonuri că după ce vor termina casele, vor fi duși de aici iar în casele lor vor fi aduși coreeni¹⁷. Povestea aceasta cu coreenii o știau și localnicii comunelor autohtone, dar sub o formă diferită. Locuitorii munteni erau informați de autorități că în perimetrele delimitate în câmp, vor fi aduși coreeni și foști pușcăriași periculoși. Scopul acestor zvonuri răspândite printre localnici era lesne de înțeles. Se urmărea izolarea nu numai geografică a dislocaților băănăteni, dar și o izolare socială, evitarea oricărui contact cu oamenii care i-ar fi putut ajuta să scape de nenorocirea care se abătuse asupra lor și, mai mult de atât, autorităților le era teamă de o confruntare a localnicilor cu acele suflete chinuite care ar fi putut, prin drama situației lor, să dea naștere unor semne de întrebare asupra politicii comuniste a partidului. Din cauza izolării, chiar în rândul strămutaților umblau zvonuri alarmante. Un raport întocmit în vara anului 1951 cuprindea următoarele rânduri: „Printre strămutați sunt unele zvonuri spunând că la terminarea acestui sat (este vorba de satul Dâlga – n.a.), nu vor mai avea unde munci și vor fi muritori de foame. Unii se mai manifestă spunând că nu-și fac case, că dacă Guvernul i-a adus trebuia să le dea case făcute gata”¹⁸. Între măsurile de izolare totală, pe lângă interdicția de a părăsi vatra satului sau locurile de muncă, strămutaților le era interzis să poarte corespondență sau să primească pachete fără aprobarea autorităților. Și totuși, într-un raport din 17 august 1951, se preciza că „locuitorii unuia din satele nou înființate nu primesc de trei săptămâni scrisori, dar că unii deportați au reușit să depășească această situație prin bunăvoința locuitorilor din satele învecinate, care asumându-și riscurile de rigoare au acceptat să devină «căsuțe poștale» pentru cei din satele noi”¹⁹. Andone C. Nicolae, azi locuitor al comunei Ovidiu, jud. Constanța, dislocat din Baseva Nouă – Timiș relatează că „[...] în acești 5 ani cât am fost cu D.O., nemaiaivând actele la noi, decât o foaie temporară cu raza de 15 km eram obligați să lucrăm la G.A.S.

¹⁶ *Ibidem*, f. 248.

¹⁷ *Ibidem*, f. 164.

¹⁸ *Ibidem*, f. 158.

¹⁹ *Ibidem*, f. 70.

Cacomeanca și aduși la fabrica de egrenat bumbac Ciocănești, atunci când aveau nevoie de forță de muncă”²⁰.

Scoși la muncă obligatorie, indiferent că era vreme bună, ploaie sau zăpadă, de cele mai multe ori nu câștigau nici prețul hranei. Alături de apa de băut pentru care tot cei dislocați au trebuit să sape în pământ pentru a o aduce la suprafață, o problemă grea cu care s-au confruntat bănătenii a fost lipsa alimentelor. Cu toate că li se promisese că nu vor duce lipsă de nimic, odată ajunși aici au avut parte de cele mai grele condiții. Mâncarea era raționalizată și, totodată, condiționată de integrarea în noile condiții de trai. Împotrivirea de a-și contrui case, încercările de evadare din torida câmpie a Bărăganului, precum și neputința unora de a se adapta noilor condiții de supraviețuire, toate acestea au fost plătite prin înfometarea celor care nu se supuneau autorităților. Între alimentele și mărfurile ce erau solicitate ca primă urgență, se aflau: cartofii, făinoasele, arpacașul, grișul pentru copii, ceai, zahăr sare și felinare pentru iluminat, săpun de rufe, lămpi de gătit și petrol lampant, iar pentru a se asigura totuși pâine – aliment de bază – se luase măsura ca aceasta să fie făcută din firimituri de grâu măcinat²¹. Un alt raport menționa că „sunt familii în număr destul de mare, care în momentul de față nu au cu ce hrăni copiii, iar unii dintre ei au câte 5 - 6 copii care nu au ce să le dea să mănânce... Sunt bătrâni și oameni din aceștia care au început să cerșească în comunele învecinate, arătând că le mor copiii de foame”²². La scurt timp de la sosire, în comuna Dâlga Nouă erau „26 familii fără nici un ban sau alimente pentru cei 40 de copii ajunși la limita de subnutriție, iar un bătrân de 70 de ani a fost găsit mort pe câmp”²³.

Drama dislocaților din Banat nu se oprește aici. Demni de renumele de buni gospodari, bănătenii și-au construit în cele din urmă case în perimetrul celor 1.000 de metri puși la dispoziție de autorități, și câte 1.500 de metri de grădină, pentru fiecare familie. Casele s-au ridicat în câteva săptămâni, iar peste câteva luni, se raporta deja construcția primelor școli, a localurilor Sfaturilor populare²⁴, a miliției, dispensarului și a fântânilor de apă. Problema găsirii apei era vitală. În Bărăgan apa este prețioasă, iar pentru a supraviețui se

²⁰ Nicolae Țiripan, *Drama D.O.-iștilor în Bărăganul Ialomițean*, în “Revista Arhivele Prahovei”, nr. 1/2000, p. 160.

²¹ Serviciul Județean Călărași al Arhivelor Naționale, fond Comitetul regional P.C.R. Ialomița, dos. 80/1951, f. 38.

²² *Ibidem*, f. 56.

²³ Nicolae Țiripan, *op. cit.* p. 161.

²⁴ În componența Sfaturilor populare provizorii, avea să intre chiar și persoane din rândul deportaților.

dă o adevărată bătălie pentru găsierea izvoarelor subterane. Aflați într-o zonă secetoasă, departe de populația băștinașă, săparea fântânilor a devenit aproape o activitate instinctuală în condițiile în care majoritatea secau la numai câteva luni de la folosirea lor sau apa devenea calcaroasă²⁵. Viața dură se prelungește și pe timpul iernii. Aflați în plin câmp, erau expuși crivățului, aprigul vânt de Bărăgan. Lipsa lemnului de foc i-a determinat pe dislocați să taie perdelele de protecție din împrejurimi, intrând în conflict cu localnicii și autoritățile din comunele învecinate. O notă-sinteză a Direcției Generale a Securității Statului din 10 decembrie 1951 menționa că: „din cauza lipsei de combustibil, dislocații din comuna Cacomeanca au distrus circa 5 ha pădure, iar cei din comuna Movila Gâldăului au tăiat 6 ha pădure”²⁶. Lemnul nu era folosit doar la construcții, ci și la încălzitul locuințelor și preparatul hranei. Acest lucru era considerat de organele de securitate ca „sabotaj”. Ajunși pe culmile disperării, în plină iarnă, dislocații, nemaiaivând alte soluții, au fost nevoiți să apeleze și la furtul lemnului. Astfel, un locuitor din Dâlga Nouă, care avea șase copii și locuia într-un bordei, casa nefiind încă acoperită, când a fost prins furând lemne, a spus: „dacă aș avea de unde să cumpăr, nu aș fura, și mai bine statul să ne dea în cap să ne omoare, decât să ne lase să suferim atâta”²⁷, iar un alt suflet care avea patru copii a spus: „sunt obligat să fur fiindcă nu am ce arde și nu pot lăsa în frig copiii bolnavi de T.B.C., într-o cameră cu pereții umezi”²⁸. Și alți dislocați, cu familiile la fel de numeroase, au spus că „oricare ar fi măsura care s-ar lua asupra lor, ei nu se vor opri de a fura lemne, atât timp cât nu se gândește nimeni să ia vreo măsură pentru a-i aproviziona cu lemne de foc, mai ales că ei stau în case cu pereți umezi, din care a început să crească iarba și au copii mici, unii bonavi de T.B.C.”²⁹.

Și, parcă pentru a fi mai amar traiul bănățenilor, s-a luat măsura scoaterii la muncă și a copiilor. În satul Cacomeanca Nouă, într-o notă informativă, se menționau următoarele: „Pentru recoltatul bumbacului avem 100 de copii; sunt necesare 400 brațe de muncă, dar datorită faptului că cetățenii nu și-au terminat casele, o parte din ei sunt la stuf în baltă, iar o parte dintre copiii mai mari lucrează la clădirile civice, nu avem posibilitatea să dăm

²⁵ Serviciul Județean Călărași al Arhivelor Naționale, fond. Sfătuț popular al comunei Dropia, dos. 7/1953, f. 63.

²⁶ *Ibidem*, f. 168

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *Ibidem*.

mai mult”³⁰. Nefiind reglementată perioada de timp în care elevii urmau să ajute la strângerea recoltelor, aceștia erau nevoiți, de multe ori, să stea pe câmp până în ajunul Crăciunului. Iată ce consemna într-o dare de seamă de la începutul anului 1956, directorul școlii din comuna Dropia: „Corpul didactic a răspuns la toate chemările Sfatului Popular, G.A.S.-ului, unde elevii au dat concursul prețios pentru strângerea recoltei de bumbac în luna decembrie, în curs de 2 săptămâni, cât a permis timpul favorabil”³¹.

Un alt aspect ce merită a fi relevat este acela al atmosferei de suspiciune, pe care autoritățile s-au străduit s-o întrețină îndeosebi față de dislocații ce proveneau din familiile mai înstărite, dar și între cetățenii de diferite naționalități stabiliți în același sat. Un raport din 1951 consemna că „persistă mult ura între naționalități, în special între germani și ceilalți”³². Oprindu-ne asupra structurii etnice a populației sosite în Bărăgan, se pot da câteva exemple concrete, pe localități. Astfel, în comuna Jegălia Nouă, la 30 iulie 1951, se aflau 1.438 români, 98 de sârbi, germani – 297, francezi – 66, macedoneni – 21, unguri – 5, polonezi – 1 și cehi – 8³³. În anul 1955, în comuna Ezerul, din totalul de 1345 locuitori, 1049 erau români, 16 maghiari, 193 germani, 55 sârbi, 26 polonezi, cehi – 36 și macedoneni 163³⁴. În același an, în comuna Dropia se aflau 891 români, 316 germani, 2 greci, 8 maghiari, 3 cehi, 7 slovaci, 1 italian, 1 francez, 5 macedoneni, 6 bulgari, 1 sârb, 1 evreu și 2 ucraineni aduși din București³⁵.

În ceea ce privește componența socială, rapoartele privind situația comunei Pelicanu consemnează că *nu mai există chiaburi sau mijlocași*³⁶. De la comuna Dropia soseau aceleași precizări: „compoziția socială în comună este majoritatea de țărani săraci, nu posedă nici o familie mai mult de 2 ha. Țărani săraci în număr de 302 și muncitori angajați în diferite sectoare de activitate în număr de 209”³⁷.

Pentru mulți dintre dislocați, ca și pentru o altă mare parte a românilor, o rază de speranță a răsărit în sufletul lor, consemnată într-o notă de

³⁰ Serviciul Județean Călărași al Arhivelor Naționale, fond. Comitetul regional P.C.R. Ialomița, dos. 80/1951, f. 247.

³¹ Nicolae Țiripan, *op. cit.*, p. 171.

³² Serviciul Județean Călărași al Arhivelor Naționale, fond. Comitetul regional P.C.R. Ialomița, dos. 80/1951, f. 65.

³³ *Ibidem*, f. 253 – 254.

³⁴ Idem, fond. Sfatul popular al comunei Ezerul, dos. 42/1955, f. 85.

³⁵ Idem, fond. Sfatul popular al comunei Dropia, dos. 29/1955, f. 4 – 99.

³⁶ Idem, fond. Sfatul popular al comunei Pelicanu, dos. 3/1955, f. 17.

³⁷ Idem, fond. Sfatul popular al comunei Dropia, dos. 22/1955, f. 50.

la comuna Pelicanu, în care se menționa că „s-au observat în ultimul timp legături între cetățenii din satele vecine și cei dislocați. Zilele trecute a fost găsită stând de vorbă pe tov. Bălașa de la raion cu un revizor de la C.F.R., Arsene I. din Cuza Vodă, spunând la cetățeni că vor veni americanii... împăștiind zvonul prin sat”³⁸. Scânteia s-a stins repede, speranțele bănătenilor îndreptându-se undeva mult mai sus de noi toți.

La cele relatate până acum, adăugăm abuzurile organelor de miliție și securitate. Așa cum consemnează unele rapoarte și note informative, milițienii profitau de femeile ai căror bărbați erau închiși sau duși la canal, ori de cele văduve. De asemenea, luau de la localnici biciclete, sub formă de rechiziție, pe care ori le dădeau înapoi fărâmate, ori nu le mai dădeau deloc. Șeful miliției din comuna Dâlga Nouă era acuzat că a luat cartele de la strămutați și își cumpăra haine și îmbrăcăminte pe ele³⁹.

Situația constatată în urma controalelor regionale de partid era destul de gravă, din moment ce se cerea imperios să fie trimis la regiune „un comandant mai energic care să poată ține în mână această situație”⁴⁰.

Începând chiar din anul 1952, probabil în urma unei analize mai atente, pentru care nu mai era timp atunci când s-a ordonat ridicarea „năpârcilor ce unelteau contra noii ordinii sociale și economice”, unele familii de dislocați au început să plece din satele noi. Tot atunci a început mișcarea celor care, în furia nebună declanșată la mijlocul lui iunie 1951, fuseseră despărțiți de familie. Documentele consemnează foarte multe astfel de situații. La comuna Movila Gâldăului, copiii au fost luați de lângă părinți și duși „într-un adăpost cu 30 de locuri”, construit pentru animale, de a căror soartă nici după o săptămână de la sosire nu se știa nimic. Într-o situație a comunei Dropia din anul 1952 se menționează că au plecat 36 familii în comunele Dâlga Nouă, Pelicanu, Ezeru, Salcâmi și Brateș – Galați, alte 41 familii au plecat cu forme din comună și au venit 3 cetățeni din armată, la familiile lor care erau dislocate aici, precum și „11 familii nou provenite care nu au casă”⁴¹. La Pelicanu documentele consemnează că s-au ridicat restricțiile unui număr de 18 familii în luna iunie 1952, fiind aduse imediat alte 11 familii. În același an, la Movila Gâldăului erau aduse 12 familii noi⁴². În iulie și septembrie 1954 în comuna Ezeru erau aduși din diferite zone ale țării 23 de cetățeni, iar în

³⁸ Idem, fond. Comitetul regional P.C.R. Ialomița, dos. 80/1951, f. 211.

³⁹ *Ibidem*, f. 166.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 58.

⁴¹ Idem, fond. Sfatul popular al comunei Dropia, dos. 6/1952, f. 25-28.

⁴² Idem, fond. Sfatul popular al comunei Movila Gâldăului, dos. 25/1952-1955.

comuna Dropia un document din 16 iulie 1955 menționează că „s-au ridicat restricțiile domiciliare la 56 de familii și au venit 31 de cetățeni de la diferite închisori cu D.O. limitat, de circa 2-3 ani”⁴³.

La 27 iulie 1955, Ministerul Afacerilor Interne emitea Decizia nr. 6100, prin care se ridicau restricțiile domiciliare unui număr de 3692 familii dislocate din regiunile Arad, Timișoara și Craiova în cele 18 comune speciale. Ministerul respectiv decidea că „se ridicau restricțiile domiciliare familiilor dislocate din comunele Pelicanu, Ezerul, Olaru, Dropia, Vișoara, Dâlga și Fundata din regiunea București, Valea Viilor, Movila Gâldăului, Salcâmi, Lătești și Răchitoasa din regiunile Constanța, Brateș, Zagna, Măzăreni, Rubla, Schei și Bumbăcari din regiunea Galați”⁴⁴. Totodată, se mai hotăra că „513 de familii au dreptul să se stabilească la domiciliul avut anterior, celelalte în orice regiune a țării, cu excepția Bucureștiului, împrejurimile sale și zonele de frontieră”⁴⁵.

Chemați de către autorități, foștii D.O.-iști dădeau înapoi buletinele și aflau acum că eliberarea era un act de clemență din partea partidului și statului, că dislocarea a fost o greșală de care trebuie să uite, din acel moment devenind iarăși oameni liberi. Urma o nouă dramă, cea a frustrării sociale declanșată de ironia autorităților comuniste.

Chiar dacă numărul celor plecați era destul de mic, dorința de a scăpa de îngrădirea libertății era mare. În comuna Dropia, dintr-un număr de 768 de familii cât erau înregistrate în 1952⁴⁶, găsim în anul 1955 – 453 familii, din care 28 familii mutate din alte localități⁴⁷. În aceeași comună, în anul 1960 se mai aflau dintre cei veniți prima oară în localitate, un număr de 92 de familii. Restul de 290 de familii proveneau din alte regiuni ale țării⁴⁸. În comuna Movila Gâldăului, 185 de familii au părăsit casele, în anul 1955⁴⁹. La 19 iulie 1956 se raporta că un număr de 350 de case sunt nelocuite, în timp ce în comună sosiseră doar 4 cetățeni⁵⁰. În 1960, datorită părăsirii masive a satului și degradării celor 556 de case construite, se hotărăște „reducerea suprafeței vetrei satului de la 556 loturi la 71 de loturi, redându-se circuitului agricol 485

⁴³ Idem, fond. Sfătul popular al comunei Ezerul, dos. 50/1955, f. 131.

⁴⁴ Nicolae Țiripan, *op. cit.*, p. 10.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ Serviciul Județean Călărași al Arhivelor Naționale, fond. Sfătul popular al comunei Dropia, dos. 6/1952, f. 36.

⁴⁷ *Ibidem*, dos. 29/1955, f. 4 – 104.

⁴⁸ *Ibidem*, dos. 72/1960, f. 1.

⁴⁹ Idem, fond. Sfătul popular al comunei Movila Gâldăului, dos. 49/ 1954-1955, f. 49.

⁵⁰ *Ibidem*, dos. 68/1956, f. 123.

loturi, precum și mutarea a 18 familii din exterior în interiorul noii vetre de sat prin ocuparea celor 4 clădiri bune nelocuite, ce se găsesc în prezent în interiorul vetrei propuse și care pot fi reparate. Restul de 14 familii își vor construi noi locuințe, pe cele 16 loturi virane existente. Satul va avea acum 71 locuri de case, din care 69 locuite”⁵¹.

Unii dintre foștii deportați continuă să trăiască și astăzi alături de familiile stabilite aici din satele noi, care au fost demolate, sau de familiile baștinașe. Îmi permit un punct de vedere personal. Se poate spune că dislocările și deportările au reprezentat cea mai neagră perioadă din istoria comunismului. Nimic nu este mai tragic, mai inuman și mai dureros, decât să se disloce mase întregi de populație din locurile de baștină, din ținuturile în care și-au scris istoria și să fie duse undeva – nicăieri – unde nu cunosc obiceiurile, nu știu rânduiala locului și nu-și recunosc rădăcinile. Drama și nedreptatea au fost atât de evidente, încât până și documentele comuniste nu au putut ascunde sau diminua cruda realitate care ni se dezvăluie astăzi din lecturarea chiar a documentelor aparținând „creatorilor” acestor evenimente.

Într-adevăr, se poate spune că Bărăganul a reprezentat versiunea românească a Siberiei. Martori ne sunt cei care au trăit acele vremuri și care se mai află încă printre noi. Să nu-i uităm și să încercăm odată cu ei să scriem în memoria Bărăganului istoria, așa cum a fost ea trăită.

⁵¹ *Ibidem*, dos. 99/1960, f. 25.